

Основни
тенденции и понятия,
свързани с управлението
на околната среда

Main trends and concepts
related to environmental
management

Проект №B2.6d.11/1.07.2019 „Подобряване на управлението на околната среда от МСП, управлявани от младежи“ е финансиран от Европейския фонд за регионално развитие и национално съфинансиран от държавите, участващи в Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A „Гърция-България 2014-2020“

Project №B2.6d.11/1.07.2019 “Environmental management enhancement by youth-run SMEs” is co-funded by the European Regional Development Fund and by national funds of the countries participating in the Interreg V-A “Greece-Bulgaria 2014-2020” Cooperation Programme

ОСНОВНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРОЕКТА:

Бенефициент: Сдружение за регионално социално и икономическо развитие

Продължителност: 1.07.2019 г. – 1.07.2021 г.

Бюджет: 1 332 043,00 евро

ПАРТНЬОРИ:

1. Гръцки национален младежки съвет (Водещ партньор)
2. Аграрен университет – Пловдив
3. Фонд за регионално развитие на Централна Македония (Гърция)
4. Сдружение „Младежки форум 21 век“
5. Еврорегион Нестос – Места (Гърция)
6. Регионален център за професионално обучение към ТПП – Благоевград
7. Сдружение за регионално социално и икономическо развитие

ОСНОВНИ ЦЕЛИ:

- ⊙ Установяване на принципите за качество на околната среда сред трансграничните малки и средни предприятия, управлявани от младежи
- ⊙ Интегриране на принципите на устойчивото развитие и опазването на екологичния капитал в трансграничния производствен модел
- ⊙ Популяризиране и обмен на добри практики в рамките на територията на региона, а също така и в съседните региони

ЦЕЛЕВИ ГРУПИ:

- ⊙ Доставчици на съветнически услуги за пълнолетни лица
- ⊙ Агенции за местно развитие, бизнес асоциации, търговски палати и профсъюзи
- ⊙ Служби по трудова заетост
- ⊙ Организации, разработващи политики за обучението на пълнолетни лица
- ⊙ Висши учебни заведения
- ⊙ Бизнес инкубатори и акселератори
- ⊙ Социални предприятия

KEY PROJECT DATA:

Beneficiary: Association for Regional Social and Economic Development

Duration: 1.07.2019 – 1.07.2021

Budget: 1,332,043.00 EUR

BENEFICIARIES:

1. Hellenic National Youth Council (Lead Partner)
2. Agricultural University of Plovdiv
3. Regional Development Fund of Central Macedonia (Greece)
4. Youth Forum 21st Association
5. Euroregion Nestos – Mesta (Greece)
6. Regional Center for Vocational Education & Training to CCI – Blagoevgrad
7. Association for Regional Social and Economic Development

MAIN PROJECT OBJECTIVES:

- ⊙ Establishment of environmental quality principles for cross-border youth small and medium-sized enterprises
- ⊙ Integration of sustainable development principles and environmental capital protection in the cross-border productive model
- ⊙ Promotion and exchange of good practices inside the regional territory but also towards neighbouring regions

TARGET GROUPS:

- ⊙ Adult counsellors
- ⊙ Local development agencies, business associations, chambers of commerce and trade unions
- ⊙ Labour employment services
- ⊙ Adult education policy-makers
- ⊙ Higher education institutes
- ⊙ Business incubators and accelerators
- ⊙ Social enterprises

Въведение

Дейностите по проект EnvironmentYou имат за цел да изградят екологична бизнес култура и да популяризират философията на устойчивото развитие сред младите професионалисти от трансграничния регион между България и Гърция. Задачата на проекта е да инициира процеса на преход на бизнеса от модела „само за печалба“ към разбирането, че опазването и обогатяването на природните ресурси и на околната среда ще допринесат за икономическото развитие в дългосрочен план. Този подход ще гарантира запазването на екологичния капитал на региона, като едновременно с това ще създаде солидни основи за стабилен и устойчив растеж на бизнеса. Очакваните крайни резултати от неговото изпълнение са свързани с изграждането на отговорност към екологията сред младите предприемачи в трансграничния регион с фокус върху фирмите, които работят с почвени и водни ресурси и по-специално върху тези, които са в близост до или попадат в защитените зони по Natura 2000.

Introduction

All activities under EnvironmentYou project aim at seeding an eco-friendly business culture and at promoting the philosophy of sustainable development amongst young professionals from the cross-border region between Greece and Bulgaria. The project's goal is to initiate a transition process for business operations from a "for profit only" business approach towards an environmental resource protection and enrichment process, which will contribute to the economic development in the long run. This approach will secure the area's environmental capital, but it will also create sound foundations for a strong but most importantly, a sustainable economic growth. The final expected outcomes from the project's implementation are to cultivate environmentally friendly business culture amongst young entrepreneurs in the cross-border area, focusing on those companies that working with soil and water, and especially those who are near or are affected by Natura 2000 areas.

Компоненти на околната среда

Околната среда обхваща всички условия, в които хората, животните и растенията съществуват или функционират. Това е комплекс от естествени и антропогенни (причинени или създадени от човека) фактори и компоненти, които се намират в състояние на взаимна зависимост и влияят върху екологичното равновесие и качеството на живота, здравето на хората, културното и историческото наследство.

Компонентите на околната среда са:

- ⊙ Атмосферния въздух и атмосферата
- ⊙ Водите
- ⊙ Почвата – най-горния слой на земната кора, разположен между основната скала и повърхността, състоящ се от минерални частици, органична материя, вода, въздух и живи организми
- ⊙ Земните недра, включително подземните богатства
- ⊙ Ландшафтът – територия, специфичният облик и елементите на която са възникнали като резултат на действия и взаимодействия между природни и/или човешки фактори, напр. реки и техните брегове, естествени блата, езера, преовлажнени ливади и други влажни зони, пещери и дюни, седловини, полски синори, ползащитни пояси, ливади и пасища, заливни речни тераси и крайречна растителност и др.
- ⊙ Природните обекти
- ⊙ Минералното разнообразие
- ⊙ Биологичното разнообразие и неговите елементи – многообразието на всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях

Факторите, които замърсяват или увреждат околната среда, могат да бъдат:

- ⊙ Естествени и антропогенни вещества и процеси
- ⊙ Различни видове отпадъци и техните местонахождения
- ⊙ Рискови енергийни източници – шумове, вибрации, радиация и др.
- ⊙ Някои генетично модифицирани организми

Опазване на околната среда

Управлението на околната среда изисква активното й опазване, а именно реализацията на комплекс от дейности, насочени към предотвратяване на нейната деградация, прилагането на мерки, свързани с нейното възстановяване, запазване и подобряване. Опазването на ОС се основава на следните основни принципи:

1. Устойчиво развитие – развитие, което отговаря на нуждите на настоящето, без да ограничава и нарушава способността и възможността на бъдещите поколения да посрещат своите собствени потребности. То обединява два основни стремежа на обществото:
 - ⊙ Постигане на икономическо развитие, осигуряващо нарастващ жизнен стандарт
 - ⊙ Опазване и подобряване на околната среда сега и за в бъдеще
2. Предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве
3. Даване на предимство на предотвратяването на замърсяването пред последващото отстраняване на вредите, причинени от него
4. Участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда
5. Информираност на гражданите за състоянието на околната среда
6. Замърсителят плаща за причинените вреди
7. Съхраняване, развитие и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие
8. Възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредените райони

9. Предотвратяване на замърсяването и увреждането на чистите райони и на други неблагоприятни въздействия върху тях
10. Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики за развитие на икономиката и обществените отношения
11. Даване на достъп до правосъдие по въпроси, отнасящи се до околната среда

За да се избегне увреждане на околната среда, следва да се извършва редовно наблюдение на основните групи замърсяващи вещества, за които има допустими емисионни стойности и/или индивидуални емисионни ограничения.

1. За емисии в атмосферния въздух:
 - ⊙ Серен диоксид и други съединения на сярата
 - ⊙ Оксиди на азота и други азотни съединения
 - ⊙ Въглероден оксид
 - ⊙ Летливи органични съединения
 - ⊙ Метали и техните съединения
 - ⊙ Прах, включително фини прахови частици
 - ⊙ Азбест (суспендирани частици, влакна)
 - ⊙ Хлор и неговите съединения
 - ⊙ Флуор и неговите съединения
 - ⊙ Арсен и неговите съединения
 - ⊙ Цианиди
 - ⊙ Вещества и смеси с доказани канцерогенни или мутагенни свойства или свойства, които могат да въздействат чрез въздуха върху възпроизводството
 - ⊙ Полихлорирани дибензодиоксини и полихлорирани дибензофурани

2. За емисии във водите:

- ⊙ Органохалогенни съединения и вещества, които могат да образуват такива съединения във водната околна среда
- ⊙ Органофосфорни съединения
- ⊙ Органокалаени съединения
- ⊙ Вещества и смеси с доказани канцерогенни и мутагенни свойства или свойства, които могат да въздействат във или чрез водната околна среда върху възпроизводството
- ⊙ Устойчиви въглеродороди и устойчиви и биоакмулируеми органични токсични вещества.
- ⊙ Цианиди
- ⊙ Метали и техните съединения
- ⊙ Арсен и неговите съединения
- ⊙ Биоциди и продукти за защита на растенията
- ⊙ Суспендирани материали
- ⊙ Вещества, допринасящи за еутрофикация (по-конкретно нитрати и фосфати)
- ⊙ Вещества, които имат неблагоприятно влияние върху кислородния баланс и могат да бъдат измервани с параметри, като биологично потребление на кислород, химично потребление на кислород и други

3. За ограничаване на вредните изменения на почвата (нарушаване на почвените функции, които предизвикват значителни вреди и щети за отделния индивид и за общността като цяло):

- ⊙ Химически замърсявания над пределно допустимите количества тежки метали и металоиди, устойчиви органични замърсители, пестициди и нефтопродукти, в това число засоляване и вредна киселинност
- ⊙ Замърсявания с пресен торов отпад и концентрирани минерални торове, както и с различни видове отпадъци
- ⊙ Физическа деградация, като водна и ветрова ерозия с нейните антропогенни аспекти, преовлажняване и заблатяване, последици от изгаряне на стърнища и растителни остатъци

За да може ефективно да се управлява и опазва околната среда, е необходимо постоянно извършване на мониторинг върху нейното състояние. Това включва събирането, оценката и обобщаването на информацията за околната среда чрез непрекъснато или периодично наблюдение на определени качествени и количествени показатели, характеризиращи състоянието на нейните компоненти и тяхното изменение в резултат на въздействието на природни и антропогенни фактори.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) е създадена и функционира в съответствие със Закона за опазване на околната среда. Тя представлява комплекс от измервателни, аналитични и информационни дейности, чиято цел е осигуряването на своевременна и достоверна информация за състоянието на компонентите на околната среда и факторите, въздействащи върху тях, въз основа на която да се правят анализи, оценки и прогнози за обосноваване на дейностите по опазване и защита на околната среда и човешкото здраве от вредни въздействия.

НСМОС се администрира от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) на територията на цялата страна, която осигурява материално-техническите, методическите и програмно-информационните ресурси, необходими за нейното функциониране и развитие. ИАОС поддържа информационни бази данни на национално и регионално ниво, които са структурирани по компоненти на околната среда с използване на общи номенклатури. В обхвата на НСМОС се включват и контролно-информационните системи за емисии на вредни вещества в атмосферния въздух, емисиите на отпадъчни води във водните обекти, информационна система за отпадъците, информационна система за опазване на земните недра и др.

Управление на отпадъците

Управлението на отпадъците се извършва, за да се предотврати, намали или ограничи вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда и се осъществява чрез:

1. Предотвратяване или намаляване на образуването на отпадъци и на степента на тяхната опасност чрез:
 - ⊙ Разработването и прилагането на технологии, осигуряващи рационално използване на природните ресурси
 - ⊙ Техническото разработване и пускането на пазара на продукти, които са проектирани така, че тяхното производство, употреба и обезвреждане да нямат или да имат възможно най-малък дял за увеличаване на количествата или опасността на отпадъците и рисковете от замърсяване с тях
 - ⊙ Разработването на подходящи техники за окончателно обезвреждане на опасните вещества, съдържащи се в отпадъците, предназначени за оползотворяване, рециклиране или преработване

2. Оползотворяване на отпадъците чрез рециклиране, повторна употреба, регенериране или чрез друг процес на извличане на вторични суровини или на използване на отпадъците като източник на енергия
3. Безопасно съхраняване на отпадъците, непригодни за оползотворяване на настоящия етап на развитие

Отпадъците може да бъдат следните основни видове:

- ⊙ Битови отпадъци
- ⊙ Производствени отпадъци
- ⊙ Строителни отпадъци
- ⊙ Опасни отпадъци
- ⊙ Радиоактивни отпадъци
- ⊙ Отпадъци, получени в резултат на проучването, добива, преработката и съхраняването на подземни богатства
- ⊙ Трупове на животни

- ⊙ Животински фекалии и други неопасни вещества, използвани в селското стопанство
- ⊙ Отпадъчни газове, емитирани в атмосферата
- ⊙ Отпадъчни води
- ⊙ Излезли от употреба експлозивни

Фирмите и организациите, чиято дейност е свързана с образуване и/или третиране на отпадъци, са длъжни да осигурят преработването, рециклирането и обезвреждането им по начин, който не застрашава човешкото здраве, както и да използват методи и модерни технологии, които:

- ⊙ Не водят до увреждане или риск за компонентите на околната среда
- ⊙ Не предизвикват допълнително натоварване на околната среда, свързано с шум, вибрации или миризми

Лицата, при чиято дейност се образуват и/или третират отпадъци, следва да предприемат мерки за:

1. Предотвратяване или намаляване на количеството и опасните свойства на образуваните отпадъци чрез:
 - ⊙ Разработване и прилагане на съвременни екологосъобразни технологии, които пестят използването на първични природни ресурси
 - ⊙ Техническо разработване и пускане на пазара на продукти, проектирани така, че тяхното производство, употреба и обезвреждане да не увеличават количествата или опасните свойства на отпадъците и рисковете от замърсяване с тях или това въздействие да бъде максимално ограничено
 - ⊙ Разработване на подходящи методи за крайно обезвреждане на опасните вещества, съдържащи се в отпадъците, предназначени за оползотворяване

2. Рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, чието образуване не може да се предотврати
3. Обезвреждане на отпадъците при невъзможност за тяхното предотвратяване, намаляване и/или оползотворяване

Фирмите, пускащи на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, отговарят за разделното им събиране и за тяхната повторна употреба, рециклиране и оползотворяване. Например, лицата, които предлагат на пазара опаковани стоки, отговарят за разделното събиране на отпадъците, получени при употребата на тези стоки, както и за постигането на следните цели за рециклиране и оползотворяване:

1. Не по-малко от 60% от теглото на отпадъците от опаковки трябва да бъдат оползотворени или изгорени в инсталации за изгаряне на отпадъци с оползотворяване на енергията
2. Не по-малко от 55% и не повече от 80% от теглото на отпадъците от опаковки трябва да бъдат рециклирани, като се рециклира не по-малко от:
 - ⊙ 60% от теглото на отпадъците от опаковки от стъкло
 - ⊙ 60% от теглото на отпадъците от опаковки от хартия и картон
 - ⊙ 50% от теглото на отпадъците от опаковки от метали
 - ⊙ 22,5% от теглото на отпадъците от опаковки от пластмаси, при чието рециклиране се получава единствено пластмаса
 - ⊙ 15% от теглото на дървесните отпадъци от опаковки

Екосистемни услуги

Екосистемните услуги включват всички продукти и услуги, които околната среда и природните ресурси осигуряват на човечеството. Някои от тях са добре известни, като храна, суровини, горива, природни и културни забележителности за почивка и отдих. Голяма част от тях обаче остават скрити и не са толкова популярни, като борбата с климатичните промени, пречистването на въздуха и водата, защитата от наводнения, почвообразуването, хранителния кръговрат и т.н. Съгласно класификацията, представена в доклада „Оценка на екосистемите за хилядолетието“ (Millennium Ecosystems Assessment), разработен от екип от над 1000 експерта от цял свят, те биват:

- ⊙ **Материални:** храна, вода, суровини, генетични ресурси, медицински растения, билки, художествени продукти
- ⊙ **Регулиращи:** отразяват способността на екосистемите да регулират важни естествени природни процеси, като чистота на въздуха, климатичните промени, борбата срещу и превенцията на природни бедствия, качество, количеството на водите (и тяхното пречистване), преработката на отпадъци, поддържането на почвите от ерозия, поддържането на почвеното плодородие, опрашването, контрола върху биологичните процеси
- ⊙ **Поддържащи:** услуги, които допринасят за осигуряване на условия за протичане на всички естествени процеси и осигуряване на среда за фотосинтезата, почвообразуването, генетичното разнообразие и други

- ⊙ **Културни:** всички нематериални ползи от екосистемите: културна, естетична и развлекателна стойност на пейзажа, местата за почивка и отдих, духовните и религиозните ценности

Екосистемните услуги могат да бъдат определени още и като лихва или дивиденди, получени от устойчивото управление на природните активи – наличните природни запаси и ресурси. Непрекъснатото изхажване и разрушаване на природния капитал провокира дебати за капацитета на икономическата система да компенсира тези загуби със създаден от човечеството капитал, както и да изпълни основното условие за устойчивото развитие, а именно – запазване на благосъстоянието за всяко едно от следващите поколения на поне същото равнище. Общоприето е, че тази норма на заменяемост е ограничена и е въпрос на емпирични доказателства за необходимостта от съществуването на определено критично количество природен капитал.

Зад оценката на екосистемните услуги стои разкриване на комплексността от социално-икономически взаимовръзки, ясно дефинирайки как решенията на индивида влияят върху стойността на екосистемната услуга и определянето на тази промяна като конкретна стойност в измерими единици (най-често парични). Това позволява включването на тази стойност в процеса на вземане на решения за обществото като цяло.

ПРИМЕР ЗА ОЦЕНКА НА ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ

Добивът на 90% от дървесината в горска екосистема с пазарна стойност от 70 лв/куб. м (напр. за осигуряването на дърва за горене от твърди широколистни видове) представлява огромен натиск от страна на производителите на дървен материал, който е провокиран от пазарното търсене. Активната експлоатация вероятно ще доведе до значително влошаване на състоянието на екосистемата (намаляване на площта на гората и/или на броя на дърветата). Това, от своя страна, ще намали количеството на наличната дървесина и потока от услуги, предоставящи дървесина извън границата на производство. Тази ситуация очевидно изисква управленски отговор (засаждане на нови дървета за възстановяване на гората), а също така и политически отговор (законови ограничения за добива на дървесина извън границата на издръжливост на екосистемата). Очакването е, че след прилагането на тези мерки, при бъдещите дейности по мониторинг ще се отчете положително въздействие (възстановяване на състоянието и биомасата в горската екосистема), а стойността на горския природен капитал ще се повиши отново.

ИЗТОЧНИЦИ

<http://eea.government.bg/bg/ecosystems/index>

<http://eea.government.bg/bg/nsmos>

www.millenniumassessment.org/en/index.html

Закон за биологичното разнообразие

Закон за опазване на околната среда

Закон за управление на отпадъците

Н. Чипев и др. Ръководство за мониторинг на състоянието и развитието на екосистемите и екосистемните услуги, Клоринд, 2017 г.

- Програми за техническа помощ ■
- Изграждане на капацитет на публични институции ■
- Разработване и управление на програми и проекти по Европейските фондове ■
- Предпроектни проучвания ■
- Обучения ■
- Регионално социално и икономическо развитие ■
- Маркетингови проучвания ■
- Обслужване на инвеститори ■
- Секторни анализи ■

Професионални
услуги близо до вас

СДРУЖЕНИЕ ЗА РЕГИОНАЛНО СОЦИАЛНО И ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

е неправителствена организация, създадена през 2014 г. от експерти, всеки един от които има богат опит в икономическото и регионалното развитие, насърчаването на малките и средните предприятия, предприемачеството, иновациите и изпълнението на проекти.

ЗА КОНТАКТИ:

Сдружение за регионално социално
и икономическо развитие – Хасково
моб.: 0887 355 689
ел. поща: harsed2020@gmail.com
www.arsed.eu

ASSOCIATION FOR REGIONAL SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT

is a non-governmental organization established in 2014 by experts, each of whom has extensive experience in economic and regional development, encouragement of small and medium-sized enterprises, entrepreneurship, innovations and project implementation.

CONTACTS:

Association for Regional Social
and Economic Development – Haskovo, Bulgaria
mob.: +359 887 355 689
e-mail: harsed2020@gmail.com

Тази брошура е създадена по проект №B2.6d.11/1.07.2019 „Подобряване на управлението на околната среда от МСП, управлявани от младежи“ (EnvironmentYou), финансиран по Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A „Гърция-България 2014-2020“, съфинансирана от ЕФРР и националния бюджет на участващите страни.

Цялата отговорност за съдържанието на публикацията е на Сдружение за регионално социално и икономическо развитие и при никакви обстоятелства не може да се счита, че отразява официалното становище на Европейския съюз, на участващите държави, на Управляващия орган или на Съвместния секретариат.

This brochure is prepared under project №B2.6d.11/1.07.2019 “Environmental management enhancement by youth-run SMEs” (EnvironmentYou) co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and by national funds of the countries participating in the Interreg V-A “Greece-Bulgaria 2014-2020” Cooperation Programme. The views expressed in this publication are sole responsibility of Association for Regional Social and Economic Development and do not necessarily reflect the views of the European Union, the participating countries, the Managing Authority and the Joint Secretariat.